

INFORMACIJA O POTREBI JAČANJA NACIONALNIH KAPACITETA ZA SAJBER BEZBJEDNOST

Uvod

Informatizacija poslovnih procesa i sve značajnija integracija interneta u privatne živote svakog pojedinca i porodice učinila je da je sajber bezbjednost sve više u fokusu savremenog društva. Iako se u dobu digitalne ekspanzije informacione tehnologije postavljaju kao pokretač ekonomskog razvoja, sve je veći i prostor za zloupotrebe tehnologija, te se sajber bezbjednost posmatra kao neodvojiv i važan dio bezbjednosti bilo koje organizacije i države.

Crna Gora je prepoznala važnost sajber bezbjednosti kroz formiranje pravnog i strateškog koji čine: Zakon o informacionoj bezbjednosti („Službeni list CG“, br. br. 14/10, 40/16 i 67/21) , Zakon o određivanju i zaštiti kritične infrastrukture ("Službeni list CG", br. 72/2019), Uredbi o mjerama informacione bezbjednosti („Službeni list CG“, br. 55/2015), Strategija sajber bezbjednosti za period 2013-2017 i Strategija sajber bezbjednosti za period 2018-2021.

Važan iskorak na polju sajber bezbjednosti Crna Gora je učinila i uspostavljanjem Nacionalnog tima za odgovor na računarske i kompjuterske incidente - CIRT 2012. godine, kao i obrazovanjem Savjeta za informacionu bezbjednost („Službeni list CG“, br. br. 16/19, 52/19, 114/20 i 31/21), kako bi kroz redovne aktivnosti CIRT-a i Savjeta za informacionu bezbjednost bili uspostavljeni odgovarajući sajber kapaciteti, u susret sve većim izazovima u sajber prostoru, sa kojima se i naša država susreće.

Međutim, dosadašnje iskustvo pokazalo je da se i pored postojećeg pravnog i strateškog okvira koji je u najvećem dijelu dobro postavljen, operativni dio sajber kapaciteta u Crnoj Gori nije razvijen u dovoljnoj mjeri da bi mogao garantovati adekvatnu zaštitu građana, institucija, privrednih subjekata i poslovnih aktivnosti investitora od sajber napada, prevara na internetu, sajber kriminala i ostalih prijetnji koje dolaze iz sajber prostora.

Funkcionalnost Odjeljenja za informatičku bezbjednost i odgovor na računarske incidente – CIRT

CIRT – Odjeljenje za odgovor na računarsko-bezbjednosne incidente u sajber prostoru Crne Gore formiran je 2012. godine kao dio zajedničkog projekta Vlade Crne Gore i Međunarodne telekomunikacione unije - ITU. U skladu sa Zakonom o tajnosti podataka i Zakonom o informacionoj bezbjednosti vrši funkciju zaštite od računarskih bezbjednosnih incidenata na Internetu i drugih rizika u vezi sa informacionom bezbjednošću. Takođe, predstavlja centralnu kontakt tačku na nacionalnom i međunarodnom nivou za sve računarske bezbjednosne incidente u kojima se jedna od strana u incidentu nalazi u Crnoj Gori (odnosno, ako je u .me domenu tj. u crnogorskom IP adresnom prostoru).

Do novembra 2020. godine CIRT se nalazio u Ministarstvu javne uprave (MJU), a od novembra, u skladu sa izmjenama i dopunama Zakona o tajnosti podataka podatka („Službeni list CG“, br. 14/08, 76/09, 41/10, 38/12, 44/12, 14/13, 18/14, 48/15 i 74/20), prešao je u Direkciju za zaštitu tajnih podataka (DZTP).

Pored internih kapaciteta koje bi trebala graditi svaka institucija koja je nosilac kritične informatičke infrastrukture, potrebno je uspostaviti adekvatne kapacitete CIRT-a, koji bi trebao pružiti sveobuhvatnu i pravovremenu operativnu tehničku zaštitu i prevenciju u suzbijanju svih vrsta sajber napada u Crnoj Gori.

Obrazovanjem Savjeta za informacionu bezbjednost, uspostavljeno je krovno tijelo u državi čija je ključna uloga da predlaže unapređenje mjera informacione bezbjednosti, kao i da prati rad i predlaže aktivnosti CIRT-u na uspostavljanju sistema zaštite od računarskih i bezbjednosnih incidenata na internetu.

Savjet realizacijom zadataka koji su mu Odlukom o obrazovanju dati u nadležnost, svojim zaključcima i preporukama, kao i prepoznavanjem ključnih problema u sprovođenju prioritarnih aktivnosti na planu sprovođenja sajber bezbjednosti, nastoji da radi na unapređenju mjera informacione bezbjednosti i da dodatni impuls efikasnosti i kvalitetu rada institucija koje su prepoznate kao nosioci sajber bezbjednosti, a prije svega CIRT-u.

Na sjednicama Savjeta za informacionu bezbjednost, koje su održane po stupanju na snagu Odluke o izmjenama Odluke o obrazovanju savjeta („Službeni list CG“, br. 31/2021 od 24.03.2021. godine) utvrđeno je da je rad CIRT-a izuzetno otežan i da treba preduzeti mjere i aktivnosti u cilju njegovog „jačanja“, kako kroz prostorne, tako i kroz tehničke i kadrovske kapacitete.

S obzirom na to da je CIRT u novembru 2020. godine, iz Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija prešao u Direkciju za zaštitu tajnih podataka, neophodno je bilo obezbijediti adekvatan prostor za rad službenika CIRT-a.

Uprava za katastar i državnu imovinu je privremeno obezbijedila prostorije koje ne ispunjavaju uslove za rad CIRT-a, a naročito ne sa aspekta bezbjednosno operativnog centra, obrade osjetljivih podataka, te podataka označenih stepenom tajnosti koji zahtijevaju obezbjeđenje specijalizovane prostorije za forenziku i analitku sa kontrolom pristupa i monitoringom. S obzirom da prostorije u kojima je smješten CIRT nijesu u skladu sa standardima, nije moguća upotreba infrastrukture i sistema koji su pod posebnim nadzorom i kontrolom.

Sve ovo je dovelo do situacije u kojoj je funkcionisanje ovog tijela izuzetno otežano, što predstavlja veliki rizik, imajući u vidu porast prijetnji u sajber prostoru.

Analizirajući uslove u kojima CIRT radi, utvrđene su 3 vrste izazova:

- Prostorni kapaciteti
- Tehnički kapaciteti
- Kadrovski kapaciteti

Što se tiče prostornih kapaciteta, shodno zaključcima sa 20. i 21. sjednice Savjeta za informacionu bezbjednost, održanih 15. aprila i 6. maja 2021. godine, u dogovoru s Ministarstvom odbrane i Direkcijom za zaštitu tajnih podataka, više puta je upućena inicijativa Upravi za katastar i državnu imovinu za obezbjeđivanje adekvatnih prostorija CIRT-u. Međutim, dobijeni su negativni odgovori u smislu raspoloživosti slobodnog prostora. Posljednjim dopisom koji je upućen Upravi, traženo je da se realizuje zaključak Vlade INT. br. 07-94 od 25. juna 2020. godine i oslobode prostorije koje su inicijalno dodijene CIRT-u, a koje su zauzete od strane firme u državnom vlasništvu. Povratnog odgovora na ovaj zahtjev nije bilo, nakon čega je u 26. jula poslata urgencija, na koju, takođe, nije bilo odgovora Uprave.

Što se tiče tehničkih kapaciteta, zaključkom Vlade INT 04-101/2 od 20. maja 2021. godine zadužene su institucije za unapređenje ove oblasti. Imajući u vidu budžetska ograničenja za ovu godinu, obnovljeni su razgovori sa tradicionalnim partnerima ambasadam Ujedinjenog Kraljevstva i ambasadam Sjedinjenih Američkih Država u cilju obezbjeđenja tehničke podrške.

Načelno je postignuta saglasnost da će se obezbijediti značajna tehnička pomoć na ovom polju.

Na operativnom nivou, omogućen je pristup infrastrukturi Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija radi obavljanja redovnih aktivnosti.

Takodje, obje ambasade su ponudile i pomoć kroz stručne obuke. Sa ambasadom Ujedinjenog Kraljevstva i Univerzitetom Crne Gore otvoreni su razgovori oko mogućnosti uspostavljanja postiplomskog programa iz oblasti informacione bezbjednosti.

Sa namjerom da se najbolje iskoriste mogućnosti koje partnerske organizacije nude, organizovan je i koordinacioni sastanak sa predstavnicima partnera aktivnim na polju informacione sigurnosti: ambasadom Ujedinjenog Kraljevstva i ambasadom Sjedinjenih Americkih Drzava, OEBS i Savjet Evrope.

Rad CIRT-a u skladu sa ovlašćenjima i nadležnostima propisanim zakonom moguć je samo uz obezbjeđenje adekvatnih uslova za rad, koji se ogledaju u obezbjeđenu adekvatnih poslovnih prostorija za nesmetan rad CIRT-a i mogućnosti osposobljavanja DATA centra za smještaj serverske i mrežno-komunikacione opreme, kako bi CIRT mogao da obavlja aktivnosti u skladu sa svojim nadležnostima. Zbog prirode posla koji CIRT obavlja, potrebno je da poslovne prostorije imaju adekvatne fizičke mjere zaštite i sadrže adekvatno napajanje električnom energijom, agregat, centralni UPS i sistem za klimatizaciju.